

Charakteristika predátorských časopisů a jak se jim bránit

Bohužel s nástupem otevřeného přístupu k vědeckému poznání, se také rozšířilo množství podvodných vydavatelů, kteří se snaží na tomto přístupu finančně obohatit. Podvodné / pseudovědecké časopisy nebo celé kolekce časopisů jednoho vydavatele, případně vědecké konference jsou založeny primárně k vybírání autorských poplatků a vytváření zisku. Pro tyto časopisy a vydavatele se vžil název "**predátorské časopisy / predátorští vydavatelé**" (scam OA journals). Celkově tak dochází ke snižování věrohodnosti publikovaných článků, protože u predátorských časopisů je absence spolehlivého recenzního řízení (peer review) a publikované výsledky jsou tak často nekvalitní. Vědec, který publikuje v takovýchto časopisech, dehonestuje nejenom sebe, ale i celou svou instituci¹.

Navíc je zřejmé, že bez důkladného kvalitativního posouzení odborné hodnoty článků a při dostatečné, často vzájemné, citovanosti jednotlivých publikací (systémem nekvalita podporuje nekvalitu) může brzy nastat problém rozeznat dobrou vědu od špatné a poctivého vědce od nepoctivého². Přes přísná kritéria velkých renomovaných společností mohou predátorské časopisy brzy proniknout do světových uznávaných databází v rámci Web of Science (Thomson Reuters) nebo SCOPUS (Elsevier). To se již dokonce v malé míře děje a dále to vytváří nepřehlednou situaci.

Co je pro predátorské časopisy charakteristické?

- Žádné či fiktivní recenzní řízení („Review in 3 weeks, Publishing in 72 hours“ ...)
- Téměř žádné překážky k publikování (práce nízké úrovně)
- Nedodržování publikačních standardů
- Minimální přínos pro sdílení vědeckých poznatků
- Orientace na poplatek
- Agresivní praktiky získávání příspěvků (emailové pozvánky k publikování v časopise či účasti na konferenci jako key-note speaker)
- Parazitování na jménech prestižních časopisů, zavádějící názvy časopisů a konferencí - přehozené pořadí slov v názvu časopisu, velmi podobná a zaměnitelná zkratka názvu časopis (př. 2), rozšíření názvu renomovaného časopisu (např. přidání člen: *Journal of...* versus *The journal of...*) apod.
- Parazitování na známých jménech (uvedení známých vědců v redakčních radách bez jejich vědomí)
- Zcela stejná redakční rada pro více než jeden časopis z různých oborů daného vydavatele
- Nejisté sídlo vydavatele (neexistující adresa, jen P.O.BOX)
- Neexistující nebo jen obecný emailový kontakt na redakci (kontaktní formulář, obecný emailový účet, př. gmail.com apod.)
- Uváděné fiktivní hodnoty různých hodnotících faktorů, v jejichž názvu zavádějícím způsobem používají slovní spojení „Impact Factor“ (např.: "*Global Impact Factor*", "*Universal Impact Factor*")

¹ Postoj MU k tzv. predátorským vydavatelům a odborným časopisům. *Masarykova univerzita* [online]. 2016-01-07 [cit. 2016-01-21]. Dostupné z: <http://vyzkum.rect.muni.cz/cs/grantova-agentura-mu/aktuality/detail?id=88137>.

² Podrobnější informace k tématu můžete najít v tomto článku: BOHANNON, John. Who's Afraid of Peer Review? *Science* [online]. ISSN 1095-9203, 2013 vol. 342 (6154), p.60-65. Dostupné z: <http://www.sciencemag.org/content/342/6154/60.full>.

- Uvádění širokého seznamu rejstříků, ve kterých je časopis indexován, přičemž často jde o indexy nízké úrovně, popř. o formální indexy, jejichž cílem není kontrola obsahové stránky - odborné úrovně časopisu (např. CrossRef/DOI - agentura pro přidělení identifikátoru DOI)³

Jak je poznat?

- Pokud uvádějí hodnotu IF, musejí být uvedeny v rejstříku **Journal Citation Reports** databáze Web of Science, zkontrolujte, zda je časopis i v databázi SCOPUS nebo ERIH
- Kontrola podle ISSN v registru **ROAD** (<http://road.issn.org>)
- Pokud máte pochybnosti o určitém vydavateli/časopise, můžete využít také službu **Think. Check. Submit**. Dostupné z: <http://thinkchecksubmit.org>
- Pokud je časopis v režimu Open Access, proveďte jej službou **Directory of Open Access Journals** (www.doaj.org), která je respektovaným adresářem kvalitních OA časopisů. Tato služba rovněž připravuje vlastní heuristiku predátorských časopisů⁴. Zkontrolujte, zdali je vydavatel registrován v **Open Access Scholarly Publishers Association** (www.oaspa.org).
- V případě konference je třeba prověřit organizátora, instituce, které ji zaštiťují a časopisy, ve kterých organizátoři slibují zveřejnit své příspěvky

Doporučené zdroje:

<http://scholarlyoa.com>

<http://antipredator.vedazije.cz> - česká iniciativa

<http://thinkchecksubmit.org>

Jak rozpoznat podezřelé nakladatelství?

- Přestože recenzní řízení může být dlouhé a frustrující, je nanejvýš vhodné vyhýbat se nakladatelům, kteří publikují knihy bez recenzního řízení. Dále je třeba vzít do úvahy, že posouzení rukopisu vždy zabere jistý čas a přísliby příliš rychlého publikování rukopisů jsou podezřelé.
- Je vhodné ujistit se, zda je nakladatelství v odborné komunitě dostatečně známé a renomované a zda má ověřitelnou a respektovanou ediční a redakční radu.
- Je dobré projít další knihy vydané v daném nakladatelství v určitém oboru: najdou se mezi nimi tituly, o které by měl autor nabízeného rukopisu zájem?
- Formát knihy, její grafická úprava, obálka, sazba apod. napoví, zda jí nakladatel věnoval dostatek času a péče.
- Je vhodné vyhýbat se nakladatelstvím, která posílají nevyžádané nabídky na publikování rukopisů.
- Je nutno podotknout, že neexistuje žádný úplný a konečný seznam podezřelých nebo predátorských časopisů a nakladatelství. Každým rokem vzniká řada špatných i dobrých časopisů. Nicméně, je třeba vyhýbat se časopisům a nakladatelstvím, které autorům slibují příliš snadné podmínky pro publikování prací a tím poškozují jejich akademickou kariéru a snižují hodnotu jejich práce⁵.

³ Predátorské časopisy. *České vysoké učení technické v Praze – Ústřední knihovna* [online]. ©2010 [cit. 2016-01-21]. Dostupné z: <http://knihovna.cvut.cz/veda/predatorske-casopisy>.

⁴ Bližší informace o službě také zde: <http://scholarlykitchen.sspnet.org/2015/10/01/think-check-submit-how-to-have-trust-in-your-publisher>.

⁵ Publikační standardy na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. *FSS UK* [online]. 2015-12-09 [cit. 2016-01-21]. Dostupné z: <http://www.fsv.cuni.cz/FSVTEMP-1849.html>.

Příklad např. časopis: **Journal of Hematology and Thromboembolic Diseases** (<http://www.esciencecentral.org/journals/haematology-thromboembolic-diseases.php>) vs. **International Journal of Hematology** (<http://www.springer.com/medicine/internal/journal/12185>) – rozdíl je často patrný už na první pohled, nekvalitně vypracované stránky s minimem údajů, nekvalitní fotografie apod.

Predátorské časopisy – jak zjistit, zda je časopis, ve kterém publikujeme, seriózní? A zabránit tak poškození měření kvality a efektivity výzkumu?

- časopisy, které mají uvedený IF, lze najít v databázích Web of Science, zkontrolovat i zda jsou uvedeny v databázích SCOPUS či ERIH (European Reference Index For The Humanities), Medline PubMed (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/nlmcatalog/journals>) - záznam nalezeného časopisu musí obsahovat informaci *Currently indexed in Medline*).
- kontrola ISSN v registru ROAD
- DOAJ - Directory of Open Access Journals (<https://doaj.org>)
- Zkontrolujte, zda vydavatel časopisu je členem Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA)
- využití různých služeb na webu: Think. Check. Submit, u časopisů v režimu Open Access Directory of Open Access Journals
- český zdroj – vedazije.cz

Jakmile si vědecký pracovník není jistý, má možnost kontaktovat knihovnu o radu a konzultaci.

**Kontakt: Mgr. Veronika Kopečná – veronika.kopecna@upol.cz
585 632 951
www.knihovna.upol.cz**